Älvsereds byalag

ÄTRANS VATTENRÅD

Naturinventering längs vattendrag i Älvsered 2020
- ett gemensamt utforskande av närnaturen

Älvsereds byalag i samverkan med Ätrans vattenråd

ABF

Interreg North Sea Region WaterCoG European Regional Development Fund EUROPEAN UNION

Uppdragsgivare: Ätrans Vattenråd i samarbete med Älvsereds byalag
Projektledning, text och foto: Peter Nolbrant

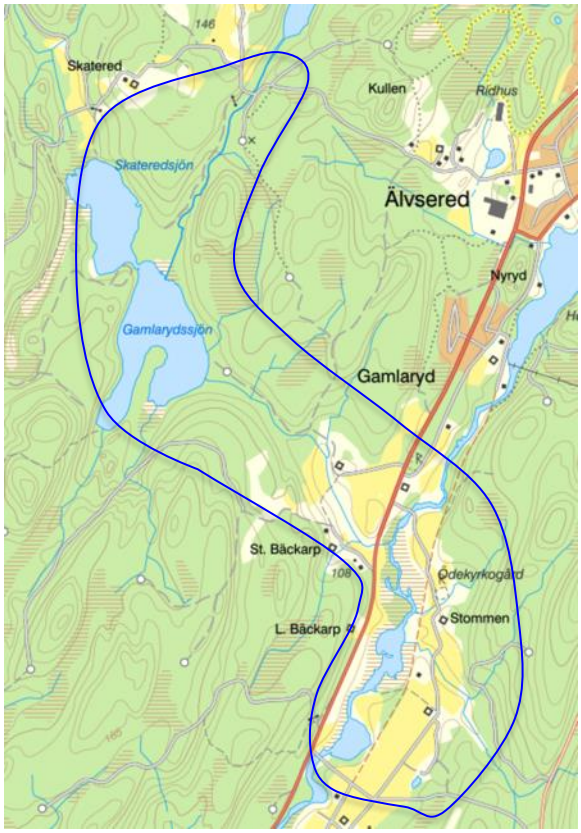
Innehåll

Bakgrund *4*
Upplägg *4*
Sammanfattning av resultat *5*
Avrinningsområden och platsen i ett sammanhang *8*
Höga naturvärden i Högvadsån *9*
Indikatorer för friska ekosystem *10*
Gamlarydsåns avrinningsområde *10*
Jordarter – spår av den geologiska historien *11*
Tidigare inventeringar och kunskaper *11*
Historiska kartor *12*
Påträffade arter *15*
Fiskar 16
Reptiler och amfibier 16
Fåglar 17
Däggdjur 18
Insekter och andra småkryp 18
Växter 19
Mossor, lavar och svampar 21
Delområden *23*
A. Högvadsån vid Högryd 24
B. Övre och Stora höljan 25
C. Betad mad och strandäng vid Högvadsån 26
D. Gamlarydsåns nedre del 27
E. Gamlarydsån uppströms Gamlaryd 28
F. Gamlarydssjön 30
G. Gamlarydsån uppströms Gamlarydssjön 31
H. Anlagda våtmarker 33
I. Hagmark norr om öedkyrkogården 34
J. Betad ravin längs Gamlarydsån 34
K. Hagmarker på höjder väster om Gamlarydsån 36
L. Vägkanter längs banvallen och andra vägar 36
Bilaga. Artlistor från exkursioner *38*

Bakgrund

Detta är en naturinventering av landskapet vid Högvadsån och biflödet Gamlarydsån strax söder om Älvsered. Området ligger vid en del av vandringsleden Östdanmark som löper längs den gamla gränsen mellan Sverige och Danmark. Leden är totalt 17 kilometer lång, och den inventerade delen utgör cirka tre kilometer av leden. Den är anlagd och sköts av Älvsereds byalag. Längs leden har man satt upp informationsskyltar som handlar om den intressanta kulturhistorian i området.

Idén till inventeringen uppstod vid de dialogmöten 2018 om biologisk mångfald som arrangerats av Ätrans vattenråd inom Högvadsåprojektet. Detta ingick i sin tur i interreg-projektet Water Co-Governance som pågått under 2016-2021. Byalaget ville få mer kunskap om naturen längs leden som man kunde använda för att utveckla leden med ny information och guidningar.

Ungefärlig avgränsning av det inventerade området.

Upplägg

Inventeringen har gjorts i studiecirkelform, i samarbete med Ätrans vattenråd och ABF. Vid tre tillfällen under vår och försommar 2020 (27 april kl. 18:00-20:30, 25 maj kl. 18:00-21:00, 22 juni kl. 18:00-20:30) har en grupp på runt 15 personer vandrat längs olika delar av sträckan och noterat intressanta miljöer och arter. Upplägget har varit att göra vandringar där vi tittat på det som kommit i vår väg och där alla kunnat bidra med de kunskaper man har om natur och historia i området. Olika personer i gruppen hade god kunskap om exempelvis fåglar, fiskar, reptiler och amfibier. Det fanns också god kunskap om kulturhistorian i området. Vid vandringarna har även en biolog, Peter Nolbrant, anlitad av vattenrådet medverkat som hjälpt till att sammanställa minnesanteckningar från vandringarna. Tidigare observationer av djur eller växter, eller observationer som gjorts av deltagare mellan träffarna togs med i resultatet. Även uppgifter från området som finns inlagt i SLU:s Artportal har tagits med.

Karin visar upp en mindre påfågelspinnare som hon hittat (april). Hasse berättar om den smalspåriga järnvägen som gått genom området och dess historia (maj).

Gamlarydsån vid ett mycket fint parti som ser bra ut för exempelvis öring. Fiskkunniga i gruppen kunde berätta vilka arter som finns i Högvadsån och Gamlarydsån.

Sammanfattning av resultat

I området finns en mycket rik, vacker och spännande natur med flera ovanliga arter. Det har även hittat flera rödlistade och även hotade arter vid vandringarna. I vattendraget finns nio arter av fiskar bland annat öring. Även lax lyckas ibland ta sig förbi kraftverket nedströms och lekgropar har vid tidigare tillfällen setts vilket tyder på att de leker i Högvadsån i området. Öring och elritsa är några fiskar som ses i den betydligt mindre Gamlarydsån som mynnar i Högvadsån. I Gamlarydssjön finns abborre, gädda och mört varav den senare vandrar upp i ån för att leka.

Längs vattendragen finns månghundraåriga eller troligen tusenåriga kulturmarker som använts som ängs- och betesmarker. Här finns numera ovanliga ängsväxter som slåttergubbe, svinrot och backtimjan. Det är denna historia tillsammans att det betats och hållits öppet ända in i vår tid som gör att det finns en särskilt stor variation i landskapet och så stor biologisk mångfald i området.

En runda uppför de fina hagmarkerna vid Gamlarydsåns nedre del i maj.

Dalgångens sandiga mark är värdefull. Förutom att sanden gör att marken innehåller mycket grundvatten är den sandiga marken viktig för många vildbin som här kan gräva ut sina bon. Kreaturens tramp är viktiga för att hålla öppet sandiga blottor där många arter av bin kan bygga bo. Här finns numera ovanligare arter som långhornsbin och vialsandbin. Troligen hittar man en bra bit över 50 arter av vildbin i området. De blöta översvämningsområdena eller maderna längs vattendragen är värdefulla för fåglar som enkelbeckasin, änder och sävsparv. Här finns även gott om grodor, paddor och salamandrar samt även reptiler som snok. På blöt mark växer sällsynta

våtmarksväxter som vattenstånds och rödlånke. Dessa öppna översvämningsmader längs vattendrag har blivit ovanliga i landet på grund av regleringar, utdikningar eller igenväxning när betet upphört.

Längs Gamlarydsån där den rinner i en skogsbevuxen ravin finns ovanliga lavar på trädstammar som lunglav som trivs i den högre luftfuktigheten som uppstår vid vattendraget. Ravinen och skogen är här klassad som nyckelbiotop av Skogsstyrelsen. I Gamlardyssjön finns den vackra storlommen som låter höra sina ödesmättade rop på kvällarna. Ån fortsätter sedan uppströms Gamlarydssjön. Längs ner passerar den ett flackt område som tidigare varit slåttermark och även åker. Högre upp blir den brantare och rinner orensad och naturlig med gott om block och sten.

Storlom ute på Gamlarydssjön i kikaren (juni). Hasse berättar om fåglar som tidigare setts. Storlommen är en mycket vacker fågel som är helt anpassad till ett liv på vatten. Den dyker skickligt långa sträckor och fångar fisk. Eftersom den har svårt att gå lägger den sitt bo vid strandkanten. Det gör den känslig för vattennivåändringar under tiden de ruvar äggen.

Området har sammanfattningsvis en mycket varierad, vacker och värdefull natur med en hög biologisk mångfald, mycket tack vare att det gamla kulturlandskapet son fortfarande finns bevarat i området. Naturen och landskapet är viktig på många sätt för historisk och lokal identiteten, välbefinnande, inspiration, kunskap och biologisk mångfald.

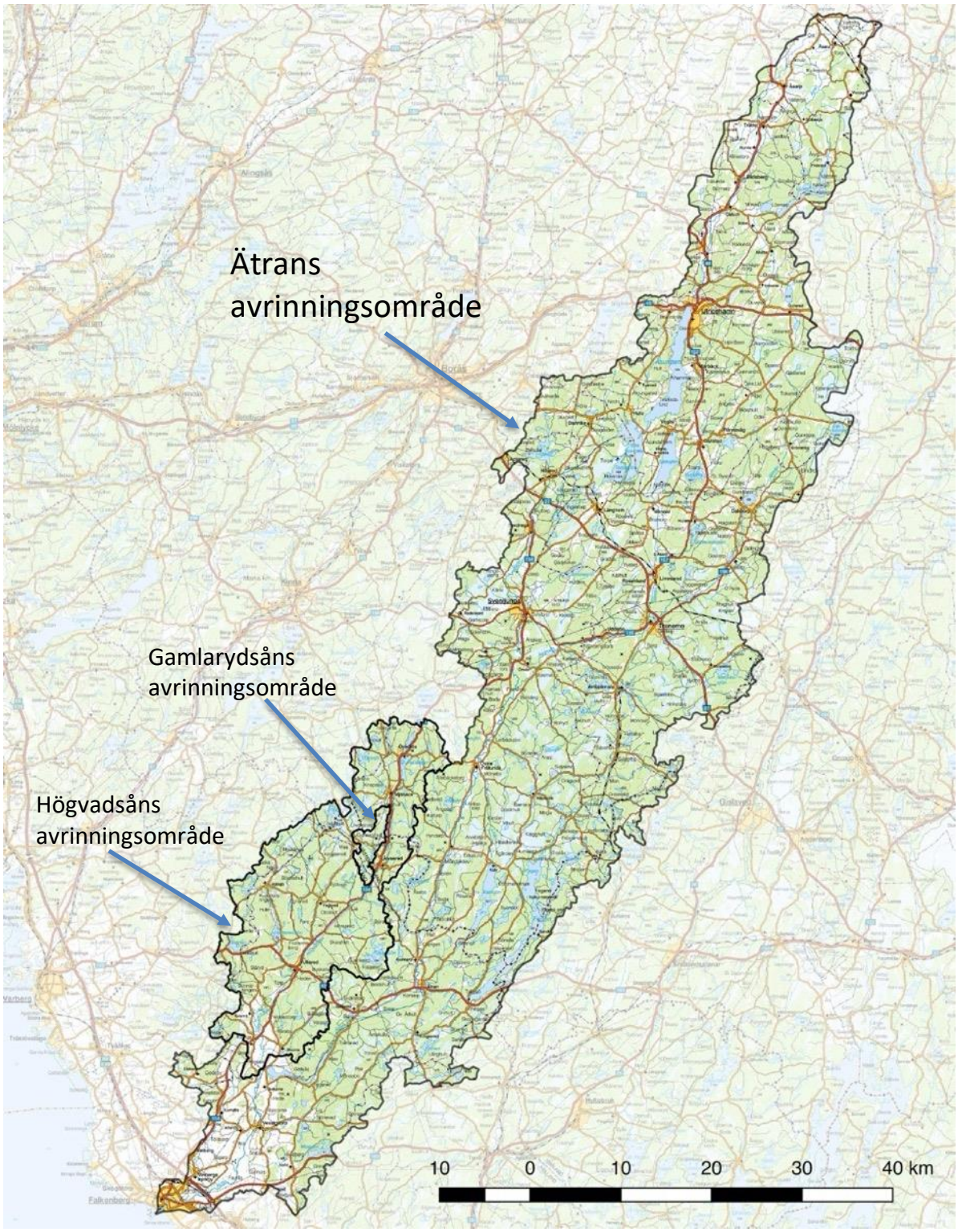
T.v.: Vid Gamlarydsån finns sandiga sluttningar som ån har eroderat fram för länge sedan. De sydvända sluttningarna är utmärka boplatser för olika arter av vildbin. Det blommade rikligt med styvmorsviol och backtrav vid tillfället i maj. I den betade ravinen fanns även svinrot, gökärt, stenmåra och knippfryle.
T.h.: Fika och håvning av småkryp i Gamlarydssjön (juni). Som tur var hade vi med en mycket bra fiskare och raskt håvade Helmer upp många olika arter av djur.

Daniel har hittat en snokhona som han förevisar för gruppen (maj). Tidigare har även huggorm, skogsödla och kopparödla samt vanlig groda, åkergroda och vanlig padda hittats i området. Området längs Högvadsån och Gamlarydsån är mycket värdefullt för amfibier och reptiler.

Avrinningsområden och platsen i ett sammanhang

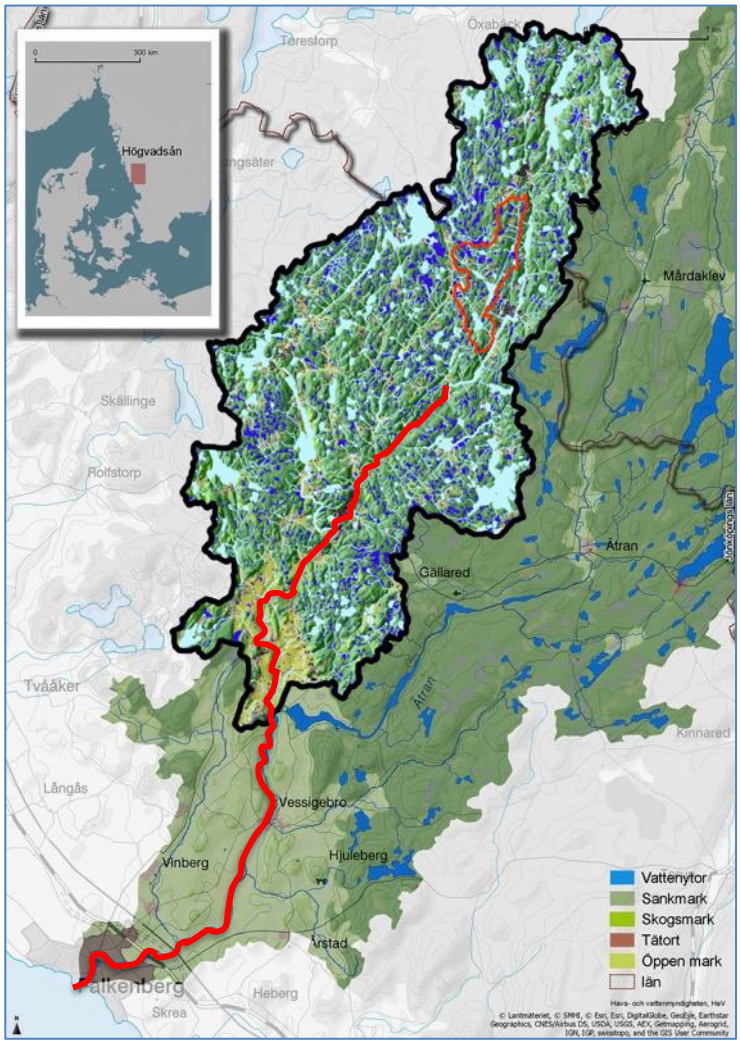
Gamlarydsåns vatten kommer från skogsbygderna norr om Älvsered och tar sin väg via Högvadsån och därefter Ätran ut i havet vid Falkenberg. Allt det vatten som faller ner inom ett avrinningsområde rör sig på olika sätt i bäckar, sjöar och i grundvatten mot den lägsta punkten. Detta ger en bild av hur vattnet länkar samman landskapet. En påverkan av en del av vattensystemet kan påverka andra delar av avrinningsområdet.

Gamlarydsåns avrinningsområde (det lilla i mitten) är en del av Högvadsåns avrinningsområde som i sin tur är en del av Ätrans avrinningsområde.

Höga naturvärden i Högvadsån

I Högvadsån vandrar årligen tusentals laxar upp för att leka. De har vuxit upp i Nordatlanten kanske utanför Färöarna, Island eller ända borta vid Grönland för att sedan återvända till den å eller lilla vattendrag där de en gång kläcktes. Vissa kommer även förbi kraftverken ända upp till Högvadsån vid Älvered. Här finns även öring som troligen är stationära eftersom vattenkraftverk försvårar vandring från havet där de annars håller till i mer kustnära vatten. Den starkt hotade flodpärlmusslan finns fortfarande i ganska stora bestånd i Högvadsån med biflöden. Populationerna minskar dock oroväckande. Den är helt beroende av att det finns gott om lax- eller öringungar eftersom de under larvstadiet lever som blodsugande parasiter på ungarnas gälar. En annan spännande art som vandrar upp i Ätran och Högvadsån är havsnejonögat. En uråldrig broskfisk utan käkar som leker på samma ställen som laxen men vars larver lever nergrävda som filtrerare under många år i åarnas mer lugnflytande delar med mjuka sediment. De är dock betydligt sämre på att simma och kan inte ta sig upp för fall som laxar gör vilket gör att de finns i nedre delen av Högvadsån. Som vuxna tar de sig ut i havet och lever som blodsugande parasiter på stora fiskar som torsk men även på däggdjur som säl och valar. Genom doften av de nedgrävda larverna hittar de åter upp till lämpliga lekplatser för att åter leka varefter de gjort sitt och dör. Arten har minskat och bedöms vara starkt hotad. Ålen gör tvärtom och växer upp i sjöar för att sedan ta sig ända till Sargassohavet för sin lek. Den har minskat mycket och bedöms nu vara akut hotad. Ett problem är att vattenkraftverk stänger av vägar för vandring både uppströms och nedströms i vattendragen. På sin väg ut i havet dödas eller skadas ålar när de passerar turbinerna. De höga naturvärdena har gjort att ett Natura 2000-område pekats ut från Ätrans mynning och vidare upp i Högvadsån.

Högvadsåns avrinningsområde och det Natura 2000-område som sträcker sig från Ätrans mynning och vidare upp i Högvadsån (rött streck). Gamlarydsåns avrinningsområde är markerat (röd avgräsning).

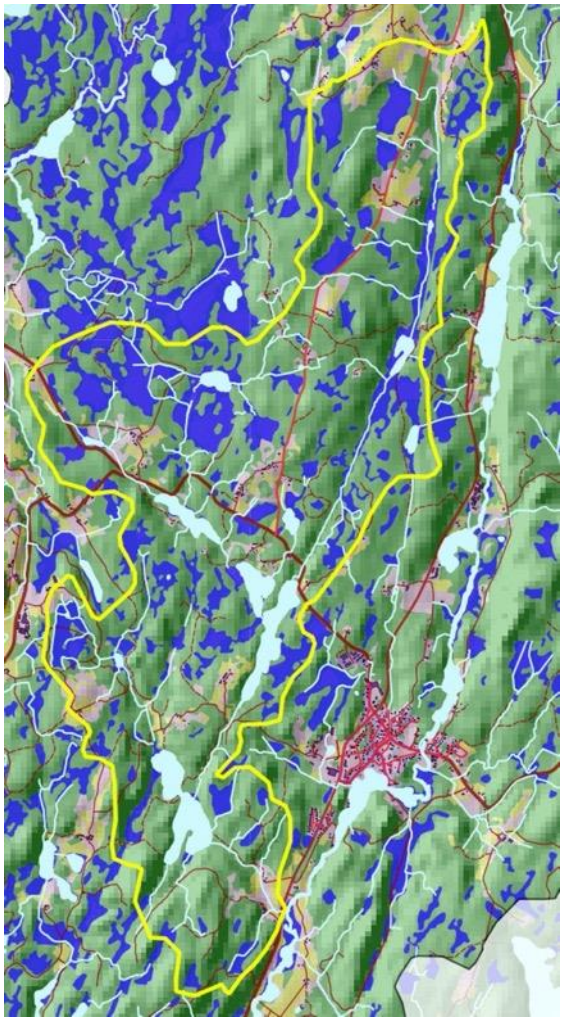
Indikatorer för friska ekosystem

Vissa arter är särskilt bra på att visa på livskraftiga ekosystem med hög biologisk mångfald. Havsnejonöga är en sådan art som både visar på levande sötvatten och hav med gott om stor fisk i haven, framkomliga vägar att simma upp i vattendragen samt både friska strömmande stenbottnar och lugnflytande mjukbottnar. Även flodpärlmusslan är en mycket bra indikatorart som visar på gott om öring- och laxungar, bra syresatta bottnar, bra vattenkvalitet och hydrologi samt friska skogar och andra marker längs vattendragens kanter. Uttern har även börjat återvända i Högvadsån vattensystem. Eftersom den lever i toppen av näringspyramiden är den särskilt känslig för miljögifter. På grund av miljögiftet PCB utrotades den i stort sett från landet på 1970-talet. Nya miljögifter kommer tyvärr ut och ökar i vår miljö. Uttern är ytterligare en viktig bioindikator som visar på hur det står till med mängden miljögifter. Många fler arter kan förstås användas på detta sätt bland djur, växter, lavar och svampar.

För att bevara och få tillbaka fiskar och musslor behövs fria vandringsvägar från havet upp till sina lekområden. Dessutom behövs åtgärder som förhindrar att fiskarna passerar turbiner på vägen tillbaka. Det behövs också bra vattenkvalitet och naturliga biotoper där fiskarna kan leka och där ungarna kan växa upp. Vattendragen får sitt vatten från våtmarker, småbäckar och grundvatten som strömmar ut längs stränder. Därför är det viktigt med frisk och artrika natur både längs stränder och vid vattendragens källor. Förutom allt detta behövs även ett levande hav med gott om både småfisk som är föda för exempelvis lax och stora fiskar som havsnejonögat lan leva på.

Gamlarydsåns avrinningsområde

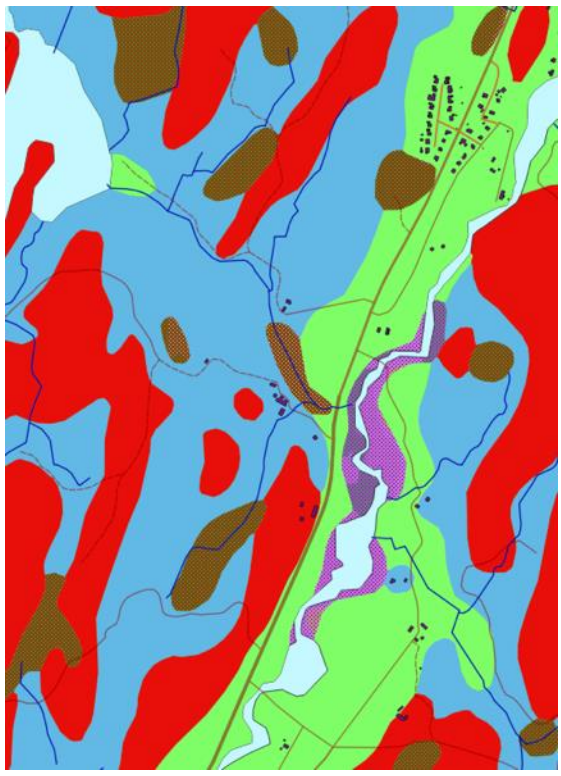
Gamlarydsån mynnar i Högvadsån strax söder om Älvsered. Avrinningsområdet ligger väster om orten. Längsta rinnsträcka för vattnet från avrinningsområdets övre delar till mynningen är drygt 9 km och avrinningsområdets yta är ungefär 16 km^2. Området domineras av skog och det finns mycket våtmarker som kärr och mossar samt en hel del sjöar. Det finns även öppna kulturmarker kring gårdar och bebyggelse. Området genomkorsas av tre större sprickdalar i berggrunden. En långsträckt löper parallellt med Högvadsån i NNO riktning och två korsar denna sprickdal i NV riktning. I sprickdalarna rinner de större vattendragen och här ligger de större sjöarna.

Översikt över Gamlarydsåns avrinningsområde. Ljusblått=sjöar och vattendrag. Mörkblått=våtmarker. Gult=åker. Rosa=annan öppen mark.

Jordarter – spår av den geologiska historien

I Högvadsåns dalgång finns djupa lagar av sandiga jordar (ljusgrönt). Detta material kommer från de isälvar som mynnade från de inlandsisar som drog sig tillbaka i slutet av istiden. Längs ån finns på vissa håll svämsediment (lila). Dessa har bildats under tusentals år fram till idag genom att ån regelbundet svämmat över områdena och då avsatt sediment på kanterna. Större delen av avrinningsområdet består av morän (blått) och urberg (rött) med tunna jordtäcken. Moränen är en blandning av sand, grus, sten och block som avsattes under inlandsisen. På många platser ser man också torv (brunt). Detta har bildats efter istiden och visar att det här har funnits våtmarker under mycket lång tid så att torvlager byggts upp. Dessa har på så sätt bundit koldioxid från atmosfären. När de dikas ut bryts torven ner och stora mängder koldioxid frigörs som bidrar till större växthuseffekt. Beräkningar visar att utsläppen från alla utdikade torvmarker är lika stort som Sveriges utsläpp från persontrafiken. Utsläppet kan stoppas och även vändas till koldioxidsänka genom att återväta våtmarkerna.

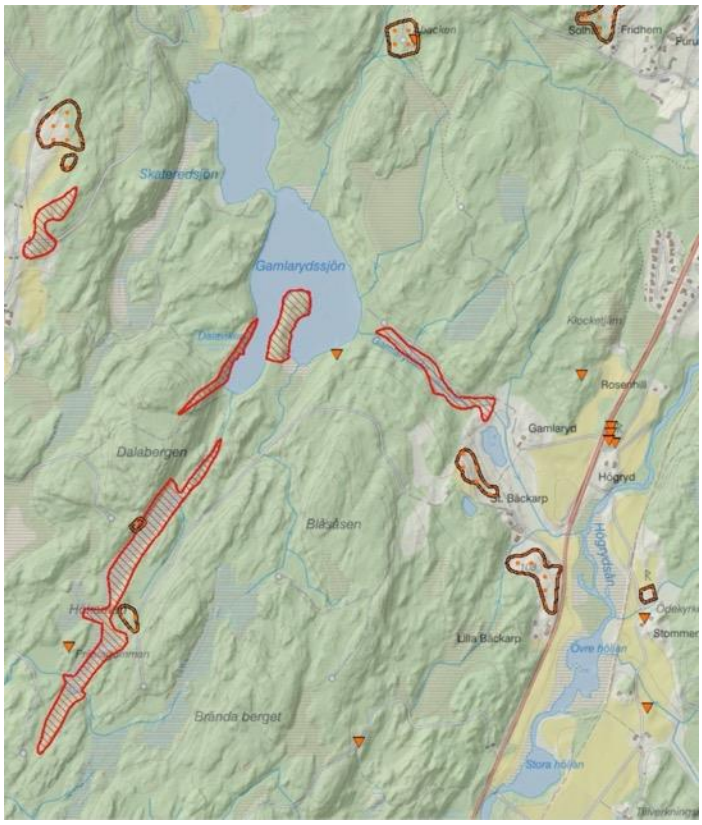

Jordarter vid inventeringsområdet (SGU). Grönt=sand. Lila=svämsediment. Brunt=torv. Blått=Morän. Rött=berg.

Våtmarker och översvämningsområden bidrar även till att hålla kvar vatten i landskapet och på så sätt skapa jämnare flöden i vattensystemet. Både vegetationen på marken och infiltrationen av vatten i marken ner till grundvattnet är också mycket viktiga för att skapa jämnare flöden och för att systemet ska klara perioder av torka.

Tidigare inventeringar och kunskaper

I området finns några skogliga nyckelbiotoper bl a en vid leden (rött snedstreckat) som ligger längs med bäckravinen. Nyckelbiotoper har pekats ut av Skogsstyrelsen och är mindre områden där det finns särskilda signalarter som visar på höga naturvärden. Orangeprickade markeringar och trianglar på kartan är olika typer av fornlämningar. Kartan är från Skogsstyrelsen hemsida, Skogens pärlor.

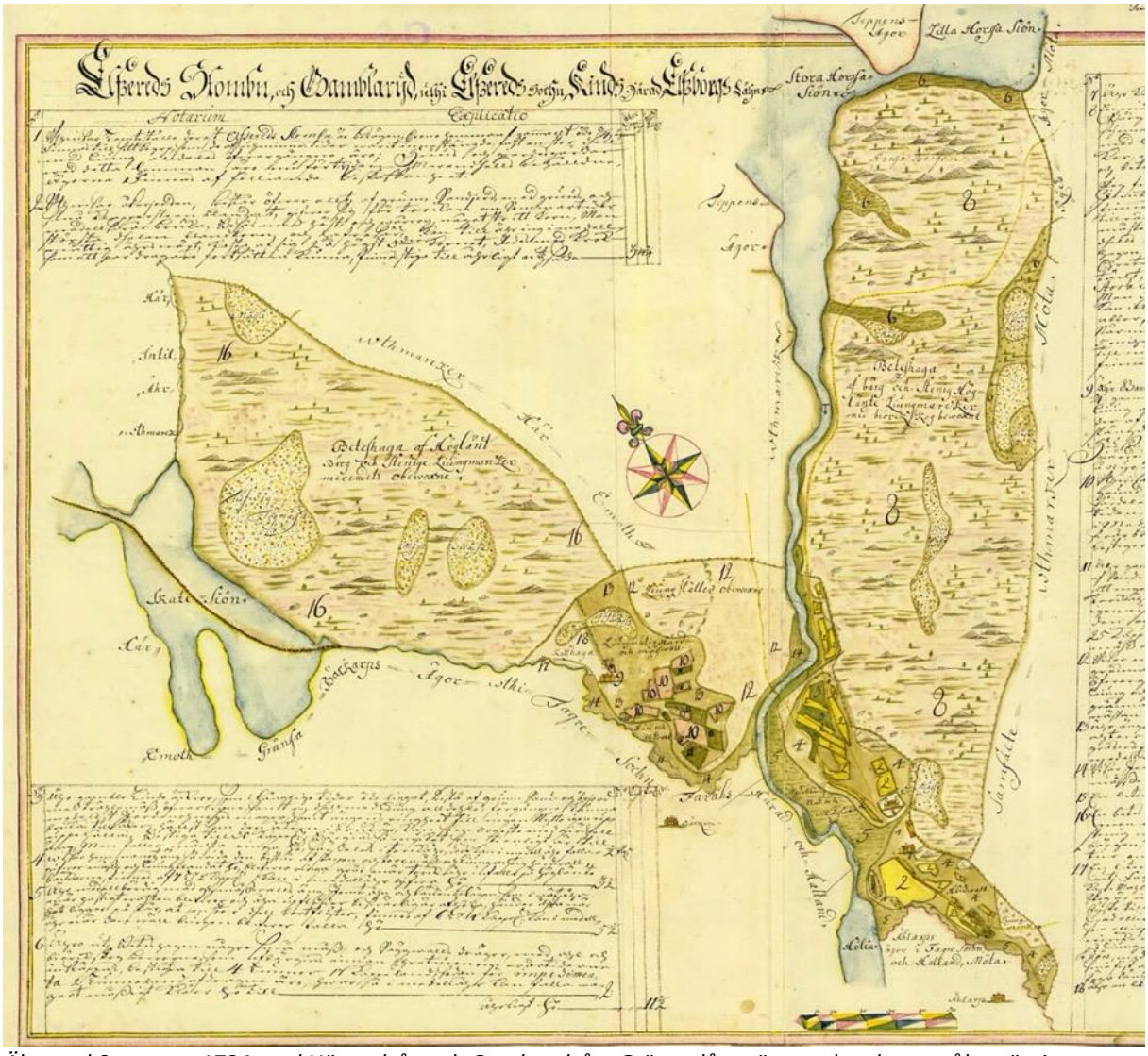

Nyckelbiotoper (snedstreckat) och fornlämningar inom inventeringsområdet.

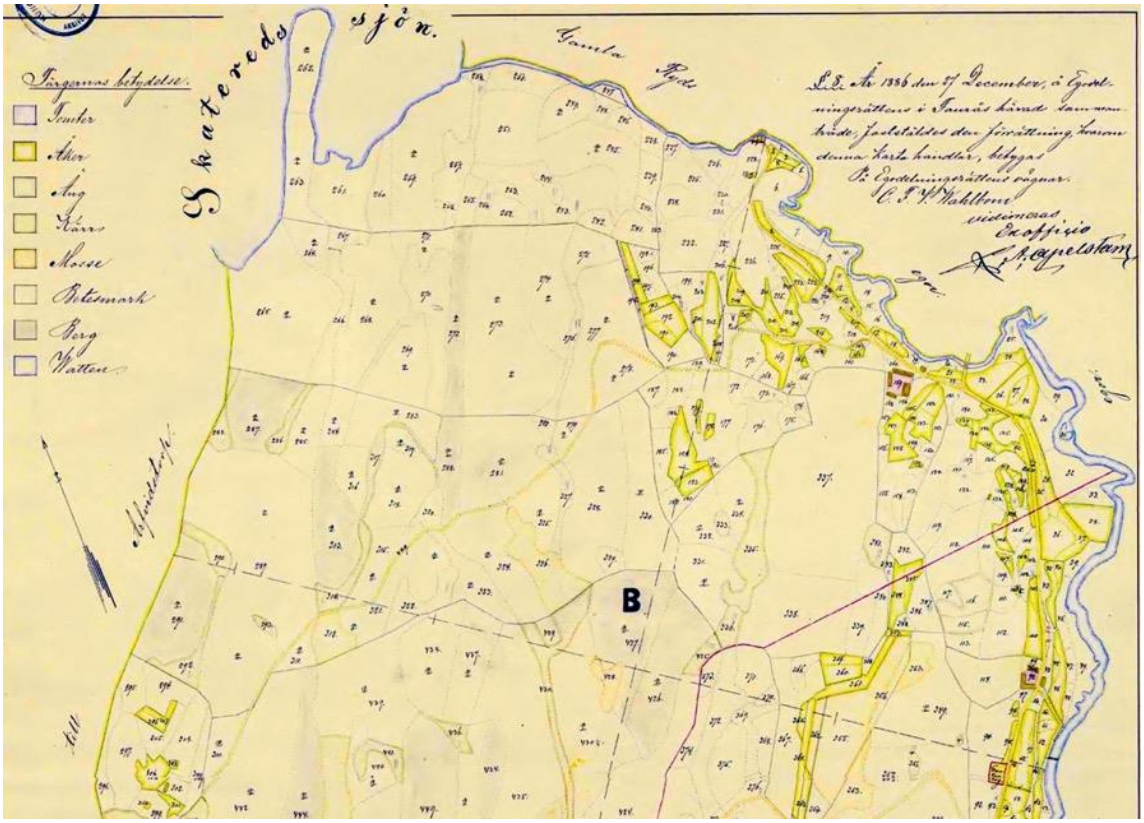
Dessutom finns tidigare observationer av olika arter inlagda i Artportalen .

Historiska kartor

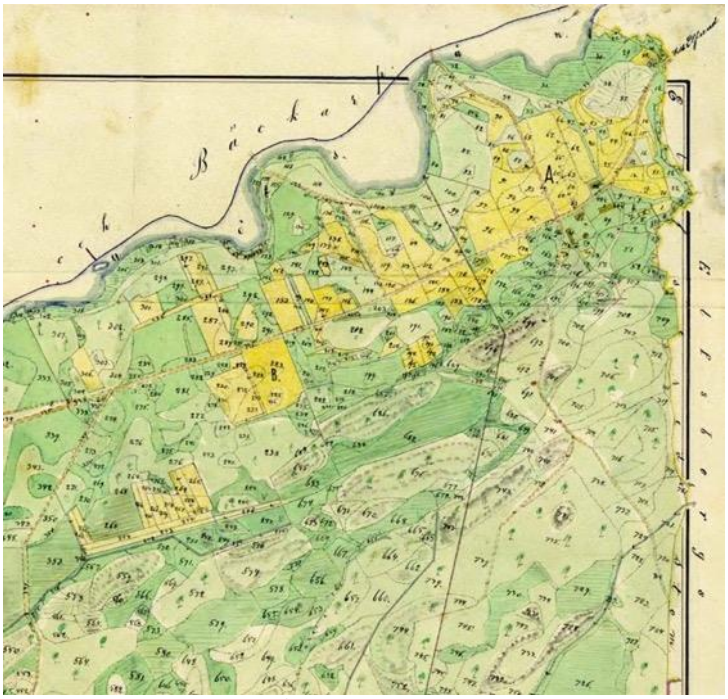
Från inventeringsområdet finns det historiska kartor från 1700-talet och framåt. De gamla kartorna är ritade över de olika byarnas inägor. De är intressanta eftersom man kan se hur marken använts under hundratals år eftersom bystrukturen troligen sett likadan ut från vikingatiden fram till 1800-talet då skiftesreformerna genomfördes. Inägan var den mark där man hade åkrar och ängar. Den var omgärdad av stängsel för att hålla bort kreaturen som i stället vallades på utmarken som låg utanför inägan. Morgon och kväll fördes kreaturen mellan gårdarna och utmarken och ofta kan man se en instängslad fägata på kartorna där de leddes. Inägorna dominerades totalt av slåtterängar där åkrarna ofta låg som små öar. Särskilt längs vattendragens översvämningsområden fanns god tillgång till gräs och starr att slå även när det var torrt. Slåttern engagerade befolkningen främst under juli och augusti för att få foder till de stallade djuren under vintern. Gödseln från stallet var sedan en förutsättning för brukandet av åkrarna. På äldre kartor från 1700-talet är även träd och odlingsrösen markerade. Träden beskars (hamlades) med några års mellanrum för att grenar och löv skulle kunna användas till vinterfoder. Ängarna var troligen glest bevuxna av mycket gamla träd och även jättestora ekar eftersom dessa var skyddade av kronan. Annat spännande man kan se på kartorna är vägar, broar, byggnader och även hur vattendragen såg ut tidigare innan grävningar och rätningar. Om man kan läsa gamma skrivstil kan man läsa beskrivningar till de olika områdena på kartan.

Älvsered Stommen 1734 med Högvadsån och Gamlarydsån. Grönt=slåtteräng, gult och rosa=åker, övrigt område=beteshagar och ljungmarker. Ängarna runt gårdarna samt strandängarna saknar markeringar för träd vilket antyder att det varit trädlöst medan det finns markeringar för lövträd i beteshagarna.

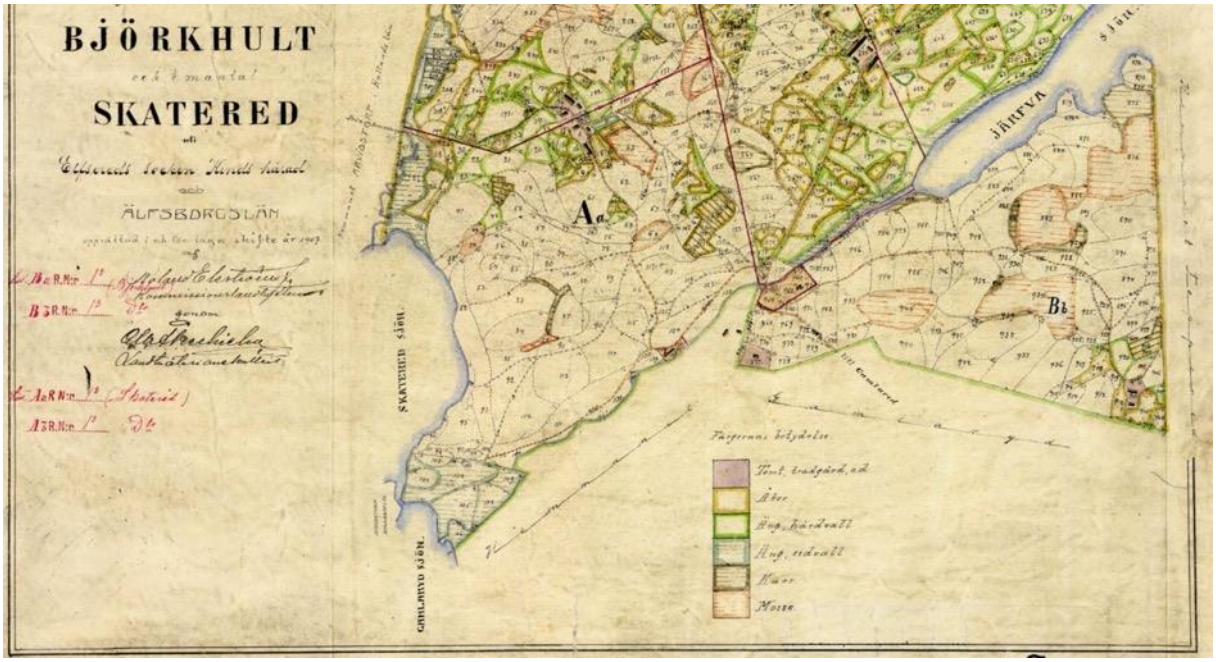

Laga skifte 1884 vid Bäckarp. Gult=åker. 1800-talskartorna är inte lika detaljerade men mer exakt ritade när det exempelvis gäller vattendragen. Här kan man se den ursprungliga formen på Gamlarydsån.

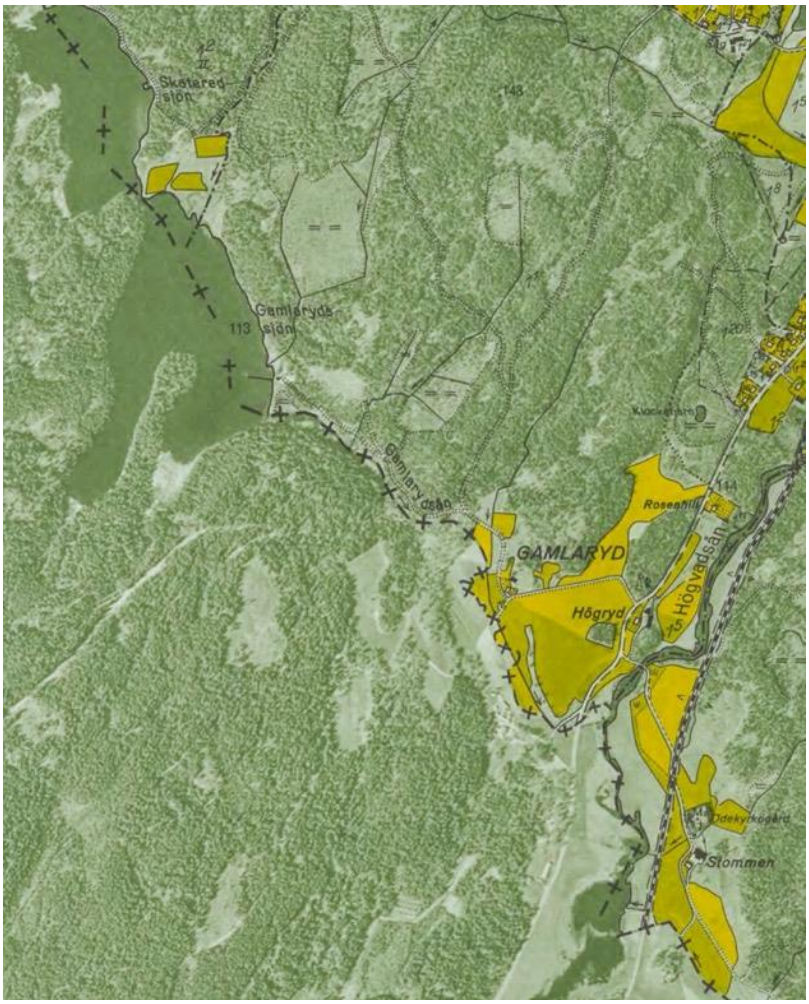

T.v.: Laga skifte 1870 vid Ålarp. Detta område ligger öster om Högvadsån varav den norra delen ingår i inventeringsområdet. Gult är åker och grönt är slåttermark. Markeringar av lövträd finns över stora områden som antyder att dessa var lövängar bevuxna av hamlade träd. Områdena längs med Högvadsån verkar däremot vara mer trädlösa slåttermarker.
T.h.: Häradsekonomisk karta 1890. Här är utloppet i sjön (som här heter Skateredssjön) omgivet av ängsmark. Fortfarande rinner Gamlarydsån i sin ursprungliga fåra.

Laga skifte 1909 vid Björkhult och Skatered. Vattendraget uppströms Gamlarydssjön ingår i kartan. På kartan ses att markerna runt utloppet är markerat som äng. Byggnader vid ån antyder att det legat kvarnar här. Andelen äng (grönt) i förhållande till åker (gult) har minskat.

Ekonomiska kartan från 1959. Nu är det troligen den period där mest åker är uppodlad. Åkrar finns nu även vid utloppet i Gamlarydssjön. Intressant att notera är att Gamlarydsån nu är rätad i sitt nedre lopp men gränsen går i den ursprungliga fåran.

Påträffade arter

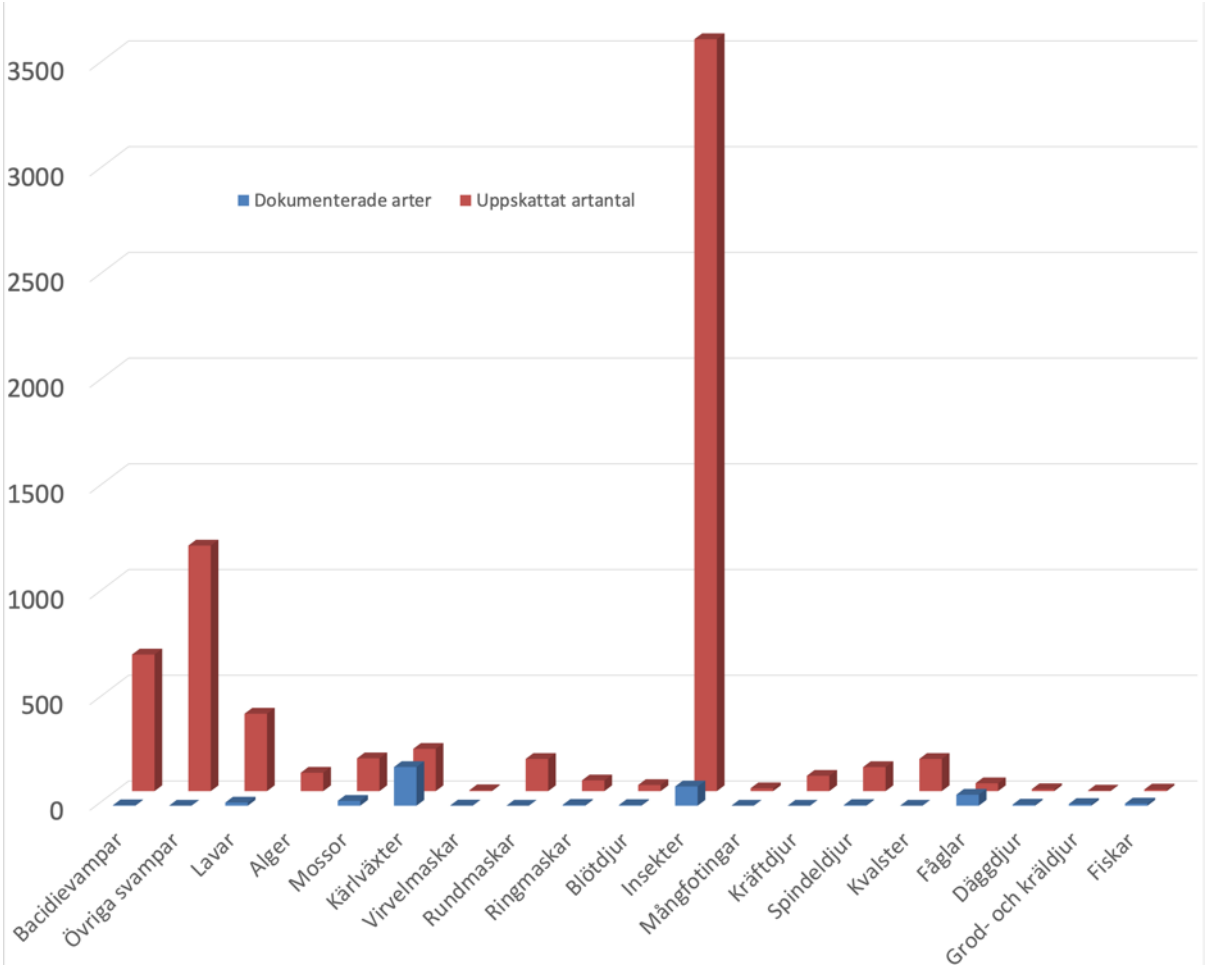
Totalt har 204 arter noterats under inventeringarna 2020. Om man dessutom lägger till de observationer som finns inlagda i Artportalen kommer man totalt upp till noterade 430 arter från området. En uppskattning av totala antalet arter i området har gjorts genom att räkna hur stor andel av de bäst kända större grupperna (kärlväxter och fåglar) som hittats i området jämfört med artantalet i hela Sverige. Man får då en siffra på 14 %. Om man använder denna siffra på det totala antalet arter i Sverige kommer man fram till 6800 arter vilket kan fungera som en grov uppskattning av artantalet i området. För flera grupper som fiskar, groddjur och reptiler blir det uppskattade artantalet lägre än det som påträffats i området. Det kan indikera att siffran 6800 arter är en underskattning. Antalet arter domineras mycket starkt av insekter som är den klart största gruppen även globalt. Jordens arter uppskattas i dag till runt 10 miljoner varav endast 1,2 miljoner ännu är kända och beskrivna. Ungefär 90 % av arterna är insekter. Totalt har 28 rödlistade arter noterats i området vilket är relativt mycket. Det kan förklaras av att området har många naturtyper och att det gamla kulturlandskapet finns kvar.

Antal påträffade och uppskattat antal av arter inom olika grupper.

	Observerade 2020	Inkl. artportalen	Troligen häckande	Uppskattat artantal	Rödlistade*
Fiskar	10	10		8	2
Groddjur	4	4		2	
Reptiler	4	4		2	
Fåglar	48	81	52	37	14 (häckningstid)
Däggdjur	5	5		9	
Insekter	31	91		3600	
Blötdjur		3		29	
Spindeldjur	3	3		270	
Kräftdjur	1	2		73	
Maskar/iglar		4		200	
Kärlväxter	81	183		200	10
Mossor	5	23		160	
Lavar	10	15		370	2
Svampar	2	2		1800	
Övriga				30	
Summa	**204**	**430**		**6800**	**28**

*) **Rödlistekategorier**. Ett internationellt system för att bedöma utdöenderisken. Arter inom kategorierna VU, EN, CR bedöms vara hotade.

NT – Nära hotade
VU – Sårbar
EN – Starkt hotad
CR – Akut hotad
RE – Regionalt utdöd

Antal påträffade och uppskattat antal av arter inom olika grupper.

Fiskar

Nio arter av fiskar är kända från vattendragen i området. Lax verkar ibland leka i Högvadsån i lite mer strömmande partier uppströms de sjöliknande utvidgningarna av ån. Rensningar har gjorts av ån här och genom att återplacera block i fåran skulle man kunna öka variationen i botten och på så sätt förbättra för lax och andra arter längs sträckan. I Gamlarydsån finns öring och elritsa och längs ån uppströms Gamlarydssjön går det upp mört för att leka. Torrsomrar och låga flöden är ett hot mot vattenlivet i Gamlarydsån. Ål och lake är två hotade arter som finns i området. För ålen är det viktigt med säkra upp- och nedpassager förbi kraftverk särskilt så att de inte passerar genom turbinerna på vägen ner. Laken är en kallvattenfisk som missgynnas av högre temperaturer och torra varma somrar med låga syrehalter som följd. Beskuggning av vattendrag där det är möjligt är en fördel både för lake och många andra fiskar som öring och lax.

Kända fiskar i området:

- Abborre
- Gädda
- Mört
- Sutare
- Elritsa
- Öring
- Lax
- Lake VU
- Ål CR

Reptiler och amfibier

Fyra arter av reptiler och fyra arter av amfibier har påträffats i området. De betade och tuviga maderna längs Högvadsån och Gamlarydsån tillsammans med våtmarker, solbelysta varma sluttningar och en del stenmurar, liggande träd och skogsdungar gör området ypperligt för både amfibier och reptiler. För snok som lever på amfibier och fisk måste området vara utmärkt.

Grodor och salamandrar behöver fisktomma eller fiskfattiga miljöer för att lyckas bra med föryngringen eftersom larverna gärna äts av fiskar. Den större våtmarken intill Gamlarydsån hyste en rik fauna av vattenlevande småkryp tillsammans med mindre vattensalamander vilket tyder på att mängden fisk är begränsad. Här finns även förutsättningar för större vattensalamander.

Kända reptiler och amfibier i området:

- Snok
- Huggorm
- Kopparödla
- Skogsödla
- Mindre vattensalamander
- Åkergroda
- Vanlig groda
- Vanlig padda

Mindre vattensalamander, kopparödla och åkergroda.

Fåglar

Totalt har 52 troligen häckande fågelarter setts i området varav 14 är rödlistade. Högvadsån utgör en sträckled för fåglar och vår och höst kan man se fåglar både rasta och sträcka förbi i dalgången. Många fåglar i både jordbrukslandskap och skogslandskap minskar, troligen av alltmer rationellt och storskaligt brukande. Insektsrikedomen som uppstår av vattenmiljöer, betande kreatur, sandig mark, blommande örter, buskar och träd samt gamla och döda träd är mycket viktigt för fåglarnas häckning.

Mader och vassar längs Högvadsån är intressanta och här hittar man arter som enkelbeckasin, skogssnäppa, buskskvätta, rörsångare och sävsparv. Tidigare fanns här även tofsvipa och storspov men arterna har minskat mycket kraftigt i landet och försvunnit även från detta område. Längs ån häckar forsärla och vid åns utvidgningar ser man gräsand, kricka, storskrake, grågås, kanadagås och fiskmås. Vid sträcktid och även under vinter kan man se en lång rad andra våtmarksfåglar av exempelvis änder och svanar. Vid Gamlarydssjön häckar den störningskänsliga storlommen. I området finns alkärr längs vattendrag och i hagar står äldre lövträd. Allt detta är viktigt för hackspettar och hålhäckande fåglar som mindre hackspett, stare och entita. Andra fåglar som ses i odlingslandskapet och på åkrar är gulsparv, grönfink, trana och röd glada samt i stenmurar häckar stenskvätta som också varit en minskande art.

Några intressantare fåglar i området:

- Storlom
- Storskrake
- Enkelbeckasin (minskande men ännu inte rödlistad)
- Skogssnäppa
- Forsärla
- Strömstare (övervintrande)
- Kricka VU
- Fiskmås NT
- Sävsparv NT
- Mindre hackspett NT
- Spillkråka NT
- Tornseglare EN
- Stare VU
- Björktrast NT
- Buskskvätta NT
- Entita NT
- Grönfink EN
- Gulsparv NT
- Röd glada
- Stenskvätta (har minskat men är inte rödlistad)

Däggdjur

Få däggdjur sågs vid inventeringarna förutom räv vid ett tillfälle. Spillning hittades dock bl a av hjort, troligen kronhjort. En djurgrupp som vi talade om att inventera men som inte blev tillfälle för var fladdermöss. De insektsrika områdena längs ån med betande djur och gamla träd men hål där de kan gömma sig är mycket bra miljöer och ett flertal arter av fladdermöss förekommer troligen. Detta skulle vara intressant att undersöka ytterligare. Utter förekommer inom Högvadsåns avrinningsområde och det är mycket möjligt att arten även kan finnas i inventeringsområdet.

Spillning av hjort, troligen kronhjort.

Insekter och andra småkryp

Vid besöken noterades främst större insekter som fjärilar. Även humlor och vildbin noterades. I Högvadsån, i en anlagd våtmark och i Gamalrydssjön håvades även småkryp i vattnet.

I Högvadsån hittades bäcksländor, dagsländor (åsandslända *Ephemera danica*), nattsländor och trollsländor (En art av flodtrollslända). I den anlagda våtmarken intill Gamlarydsån fanns ett mycket rikt liv av vattenlevande småkryp. Här fanns stavliknande vattenskorpionen, olika arter av dykare, ryggsimmare, vattenbi samt larver av trollsländor, dagsländor och flicksländor. Den rika faunan av djur tyder på att det inte så mycket vitfisk som ruda och mört. Även vid vindskyddet i Gamlarydssjön hittades mycket småkryp. Här fanns vattenspindel, den enda arten i Sverige som lever sitt liv helt under vattenytan där den bygger dykarklockor. Även här fanns olika arter av dykare, ryggsimmare och stavliknande vattenskorpion samt larver av nattsländor, trollsländor och flicksländor. På vattenytan sprang piratjaktspindel.

Vattenspindel, trollsländelarv, stavliknande vattenskorpionen och ett tomt skal efter att den färdiga trollsländan krupit ut.

Vid besöken sågs sex arter av större fjärilar. Varje art har speciella värdväxter som larverna äter av. Bland vildbin sågs sex arter. Vissa arter av bin är specialiserade på vissa arter eller familjer av blommor där de samlar in pollen som föda till sina larver. Både fjärilar och bin är intressanta eftersom artrikedom och vissa arter visar på en hög biologisk mångfald av växter, insekter och även fåglar. Blomrika ängsmarker och vägkanter samt blommande träd och buskar är särskilt viktigt. Många arter bygger bon i solbelyst bar jord eller sand som på stigar, kreaturstrampade marker, vägskärningar och grustäkter. En liten grustäkt röjdes på skuggande ungtallar i samband med inventeringen och efter tillåtelse av markägaren för att bevara lämpliga boplatser för bin. Döda stående och liggande träd samt obehandlade stängselstolpar är också viktiga eftersom vissa arter av bin använder kläckhålen som uppstår i veden från olika vedskalbaggar som boplatser. Det är viktigt att spara dessa träd på många platser eftersom det bidrar till pollinering av växter. Grövre träd med stamhåligheter är dessutom mycket viktiga för en lång rad olika vedskalbaggar och blomflugor som också besöker och pollinerar blommor.

Eftersom grupperna kräver mer tid att inventera finns det i verkligheten betydligt fler arter. En uppskattning är att det finns 50-80 arter av vildbin i området.

Smultronvisslare, mindre guldvinge, mindre påfågelspinnare och påfågelöga i ängsvädd.

Observerade fjärilar och bin i området samt de växter som de är beroende av:

Fjärilar

- Smultronvisslare (Smultron och femfingerört)
- Mindre guldvinge (Bergsyra och ängssyra)
- Påfågelöga (Brännässla)
- Nässelfjäril (Brännässla)
- Citronfjäril (Brakved)
- Mindre påfågelspinnare (blad från många växter)

Vildbin

- Långhornsbi (ärtväxter som gökärt och kråkvicker)
- Vialsandbi (ärtväxter och särskilt gökärt)
- Blåklocksbi (blåklockor)
- Ljungsandbi (ljung)
- Blåklockshumla (olika blommor men ofta blåklockor)
- Gökbi - obestämd art. (Lever på att lägga ägg hos sandbin.)

Vialsandbi på gökärt, ljungsandbi i ljung, långhornsbi i gökärt, blåklocksbi på liten blåklocka och gökbi som lägger ägg i andra biarters bon.

Växter

Detta är den grupp där det noterats flest arter vilket beror på att de är lätta att se och många arter är välkända samt att gruppen är relativt artrik. Området är dessutom variationsrikt med en mångfald av olika miljöer som blomrika hagmarker, vägkanter, strandängar, våtmarker, skogar, vattendrag, lövskog och granskog.

De allra flesta rödlistade växterna som finns i området är knutna till ängar och betade översvämningsmarker intill vattendragen. Det finns några mycket fina hagmarker med gott om ängsväxter som slåttergubbe. Vid vattendrag och på mader växer de ovanliga växterna vattenstånds och rödlänke. Blommande växter behöver finnas i stor mängd. Flera vanligare

ängsblommor är mycket värdefulla för bin och fjärilar som exempelvis ängsvädd, åkervädd, gökärt, ljung, gråfibbla och höstfibbla. Sälg och lind är exempel på träd som är mycket viktiga för insekter. Gamla lindar och aspar är dessutom värdefulla eftersom de ofta får rikligt med håligheter och hackspetthål som behövs för fåglar, fladdermöss och en stor mängd insekter.

I barrskogarna samt vid skogskärr, skogsbäckar och skogssjöarna finns en helt annorlunda flora. I vattnet vid Gamlarydssjöns stränder växer flaskstarr, på fuktig mark på land växer blåtåtel och i skogen växer blåbär samt den fredade växten revlummer. Blåbär behöver ljusare barrskogar och är en nyckelart som är nödvändig för en stor mängd insekter, fåglar och däggdjur. Ofta ser man humlor och bin som pollinerar blåbärsblommorna. Längs vägen upp i skogen blommade ängskovall, blodrot, stenmåra och ärenpris.

Några intressantare växter i området:

- Vattenstånds VU
- Rödlånke NT
- Svinrot NT
- Slåttergubbe VU
- Ängsviol
- Ängsvädd (värdefull för bin)
- Åkervädd (värdefull för bin)
- Gökärt (värdefull för bin)
- Vanlig ögontröst (värdefull för bin)
- Teveronika (värdefull för bin)
- Backtimjan NT (värdefull för bin)
- Stenmåra
- Grönvit nattviol
- Backstarr NT
- Vårstarr NT
- Månlåsbräken NT
- Klofibbla NT
- Skogsalm CR
- Lind (värdefull för bin)
- Sälg (värdefull för bin)
- Revlummer

Vattenstånds och rödlånke är två ovanliga växter som växer vid vattendragen i området.

I hagmarkerna växer svinrot, slåttergubbe och gökärt.

I hagmarkerna finns även teveronika, blodrot, ängsviol och vanlig ögontröst.

I granskogen vid Gamlarydssjön växer revlummer och på skogsbilvägarna växer skogskovall och ärenpris.

Mossor, lavar och svampar

Dessa grupper kan vara lite svårare att upptäcka och har inte letats efter särskilt. Vissa arter har dock hittats. Det finns även en del uppgifter i Artportalen från nyckelbiotopsinventering som gjorts. Flera signalarter av lavar och mossor finns i området som lunglav, gammelgranslav, grynig filtlav, havstulpanlav och fällmossa. De visar på lång kontinuitet av gamla träd på platsen och att det troligen finns många andra ovanligare arter på platsen där de växer. Vattendrag med dess strandmiljöer kan fungera som värdefulla gröna korridorer för många arter.

Lunglav eller som den heter på latin Lobaria pulmonaria har fått sitt namn eftersom man tyckte den hade likheter med en lunga. Eftersom den likande en lunga antog man förr att den hade läkande kraft mot lungsot.

Korkmussling är en trädlevande svamp eller ticka som växer på äldre ekar. Det finns en stor mängd arter av svampar som lever inuti grova träd. Eftersom de lever av att bryta ner veden inuti trädet överlever träden. Det som händer är att det uppstår hålrum i trädet som sedan blir hemvist för hundratals arter av insekter, fåglar och fladdermöss.

Ravinen där Gamlarydsån rinner är en nyckelbiotop. Här finns äldre träd samt gott om döda stående eller liggande trädstammar. Dessa är viktiga för exempelvis svampar, mossor och lavar. Äldre träd av asp och al är viktiga för olika lavar. Enligt tidigare inventering finns exempelvis den rödlistade lunglaven (t.v.) på träd i ravinen. Detta är en mycket bra signalart. Även havstulpanlav är en bra signalart som växer på träd med slät bark i området. En annan betydligt vanligare signalart som vi såg var gammelgranslav som färgar stammarna på gamla granar grålila (t.h.).

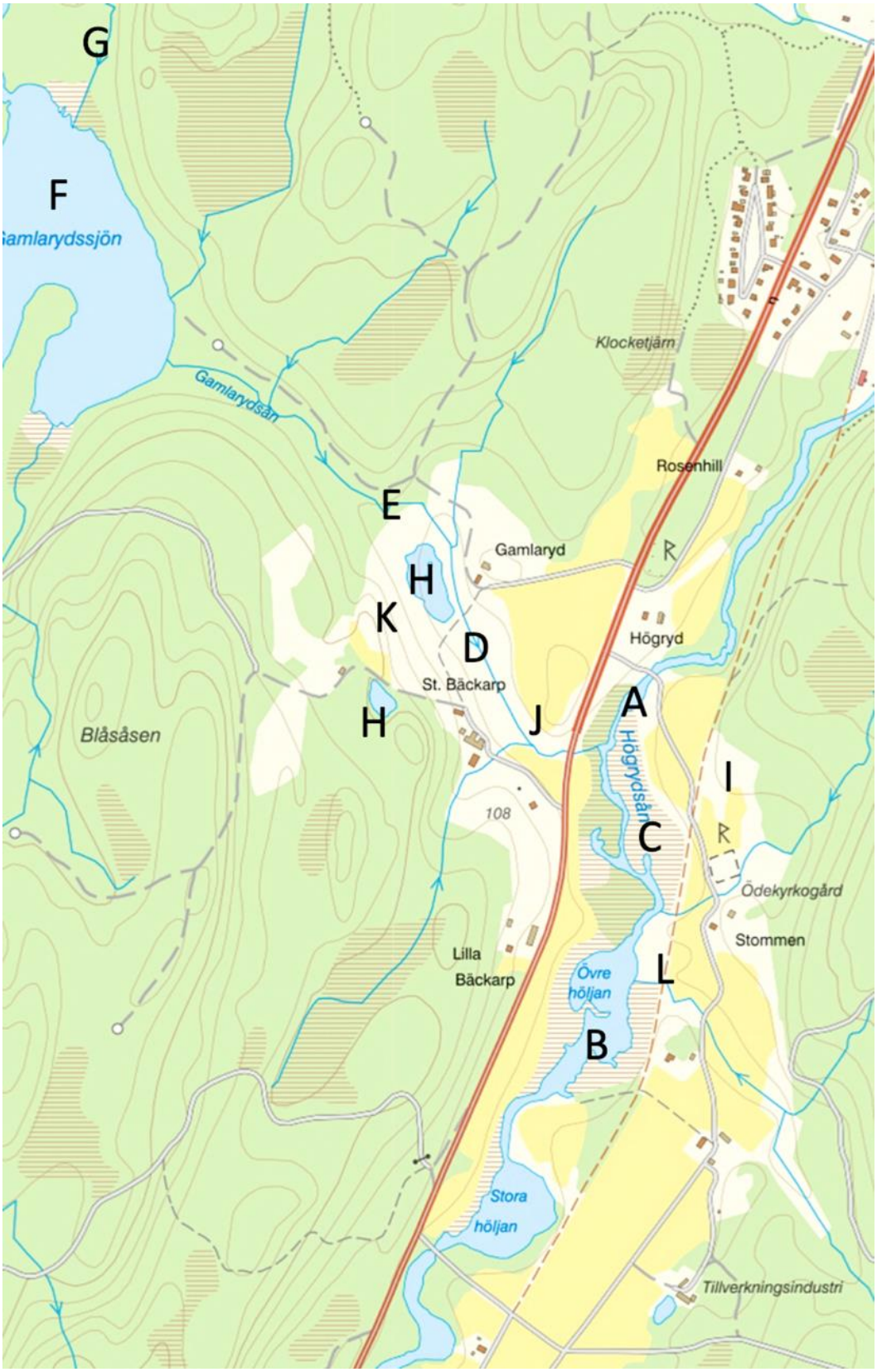
Några intressantare växter i området

- Korkmussling
- Lunglav NT
- Grynig filtlav NT
- Gammelgranslav
- Havstulpanlav
- Fällmossa

Korkmussling och fällmossa är två arter som växer på gamla ekar. Fällmossa växer även på andra trädslag.

Delområden

Markeringar av några delområden med olika typer av natur.

A. Högvadsån vid Högryd

Vid det grunda vadstället strax nedströms bron är vattenhastigheten högre med sten, block och grus på botten. Detta kan vara ett bra ställe för öring och även lax att leka på. Mört brukar vandra upp från nedliggande sjöar för att leka och lägga sina ägg på botten av ån. Fiskekunniga i gruppen berättade att det förutom ovan nämnda arter finns abborre, lake, gädda, sutare, ål, elritsa och signalkräfta. Vi provade att håva i ån på platsen och hittade bäcksländor, dagsländor (åsandslända *Ephemera danica*), nattsländor (utan hus) och trollsländor (En art av flodtrollslända).

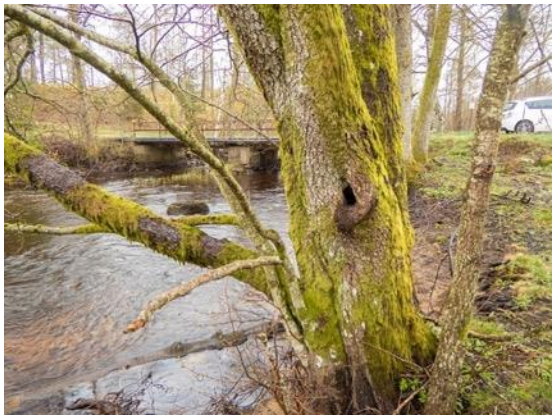
Åsträckan strax nedströms bron är mycket vacker och varierad. Ån rinner genom isälvssediment vilket gör att det finns mycket sand i området. Avsättning från högre flöden av sandbankar syns längs stränderna. Här blommade gott om kabbleka och forsärlan flög fram och tillbaka tillsammans med en del sädesärla.

Längs stränderna växer vide och sälg som blommade. Dessa är väldigt viktiga för vårtidiga insekter som humlor, solitärbin och fjärilar. Ett litet sandtag ligger vid vägen vänt mot söder och med vindskydd mot norr, vilket ger en väldigt bra och varm miljö för solitärbin som gräver ut bon i marken.

Längs vattendraget står gamla grova aspar och alar. Här fanns flera hålhäckande fåglar som stare, talgoxe, blåmes, svartvit flugsnappare och större hackspett. Mindre hackspett har även sett i området tidigare.

Ån vid lågvatten. Eftersom det finns en laxtrappa vid kraftverket vid Lia finns det möjlighet att laxen kan leka i området. 2020-05-25

T.v. Sandbankar som avsatts vid högre vattenflöden. Kabbleka och viden längs stränderna blommar. Gammal klibbal med stamhål är boplats för många insekter, fåglar och fladdermöss. 2020-04-27.

T.v.: Med markägarens tillåtelse röjdes det lilla grustaget på unga träd så det blev solbelyst och lämpligt för vildbin och andra insekter. Vid tillfället såg vi endast en humla men området är i det närmaste optimalt med solexponering och vindskydd. Körning, krattning eller lite grävning är bra för att hindra att sandblottor växer igen. T.h.: Björk med fnösketicka. Tickor är viktiga för en mängd insekter både på tickorna och i veden samt även för hackspettar och andra hålhäckande fåglar eftersom de rötar veden.

B. Övre och Stora höljan

Högvadsån slingrar sig fram och efter det strömmande partiet blir flödet lugnare och ån vidgar sig dessutom i två stora höljor likt mindre sjöar. På vattnet och flygande längs ån sågs cirka fyra storskrakar, en gräsandshane och ett par knipa. Här fanns också två par grågäss, två par kanadagäss och cirka 20 fiskmåsar. Den motsatta sidan av ån är mer igenväxt och här breder både bladvass och videsnår ut sig. I vassar och snår längs stränderna häckar rörsångare och sävsparv.

Porsbevuxen mad vid den Övre höljan. 2020-04-27.

C. Betad mad och strandäng vid Högvadsån

Längs den östra sidan av Högvadsån breder ett mycket vackert och numera ovanligt landskap ut sig. Längs ån finns översvämningsmarker som troligen betats och tidigare slagits med lie i hundratals, kanske tusen år. Här finns fortfarande betade mader och strandängar kvar viket. Maderna och vattnet är värdefullt för många arter som groddjur, reptiler och fåglar. En mycket rik fauna av grodor, paddor och ormar finns i det tuviga och blöta området. Enkelbeckasinen, som är en art som minskat likt många andra vadare, hördes spela över området under våren 2020. När den högt på himlen störtdyker vibrerar de yttersta stjärtpennorna varvid dessa avger ett vibrerande surrande ljud. Förr kallades den för horsgöken eftersom man tyckte den gnäggade likt en häst.

Även sluttningarna ovanför maderna betas. Här växer exempelvis ängsbräsman som blommar med vita blommor på försommaren. En mindre påfågelspinnare hittades som i kylan var lite trött och lät sig beskådas i handen. Larven lever bland annat på vide som det växer gott om längs vattendraget. Hagmarken avgränsas med stängsel av kluvna ekstolpar, som inte är behandlade av giftig impregnering. Detta gör att de är vackert bevuxna av en mängd olika lavar. Stolpar utan impregnering blir dessutom ofta boplats av olika arter av solitärbin som bygger bon i de kläckhål som olika skalbaggar lämnar efter sig.

Ett tidigare foto från området den 25 mars då vattennivån var högre så att maderna delvis var översvämmade. 2020-03-25.

T.v.: Kluvna och obehandlade ekstolpar med en mängd olika lavar. T.h.: Betad strandäng med gott om ängsbräsma som tycker om fuktig betesmark.

D. Gamlarydsåns nedre del

Ån i denna nedre del rinner genom sandigt finkornigt material och den flyter därför tämligen långsamt. Den är någon gång mellan 1890 och 1959 grävd och rätad till en rak fåra i denna nedre del. Tidigare slingrade (meandrande) ån fram på det platta svämplanet (översvämningsmark vid vattendrag). En rest av en åslinga kan ses. Man ser dock att ån påbörjat återta en mer naturlig form genom att den börjar slingra och bygga upp bankar i innerkurvorna. Detta är en naturlig process som skapar mer variation. Flera arter av vattenväxter sågs här som kabbleka, gul näckros, svalting, ältranunkel, sjöfräken och vass. Det är värdefullt med låga träd och buskar längs vattendraget som ger både skugga och skydd för smådjur och fisk. Trädrötter armerar även kanterna mot erosion. Vid höga flöden blir troligen omgivande marker naturliga svämplan som bidrar till att bromsa upp och rena vattnet. Från ån kläcks även många insekter som dagsländor, nattsländor och trollsländor. Vid besöket sågs riktigt med blå jungfrusländor vid ån.

Landsvägsbron strax innan utflödet av Gamlarydsån till Högvadsån. Som så ofta för vägbroar är den för trång vilket kan begränsa flödet. Dessutom är den ett hinder för utter som inte vill simma under broar utan går upp på land. Om det inte finns en landremsa att gå på tvingas de i stället att gå över vägen vilket innebär risk för påkörning. En lösning på detta är att montera en hylla på fundamentet som uttern kan gå på. 2020-03-25.

Ån grävdes till en rak fåra någon gång efter 1890. I alla vattendrag sker naturligt erosion, transport av material och avsättning av materialet. Till vänster ses att vattendraget åter börjar slingra (meandra). En naturlig avsmaling av fåran sker genom deposition av material i en innerkurva. Detta skapar större strömhastighet i fåran som gör att den hålls öppen bättre. Vid höga flöden svämmas däremot hela fåran över och även omgivande strandängar. Till höger ses avsättning av sand på land från högre vattenflöden. 2019-08-15

Gamlarydsån rinner genom ett sandigt område som hävdats genom slåtter och bete under hundratals år. 2019-08-15.

E. Gamlarydsån uppströms Gamlaryd

Uppströms Gamlaryd ändrar sig jordarten från att vara finkornig till att bestå av morän med block. Därför blir vattendraget brantare och mer forsande för att lite längre upp åter bli lugnflytande. Vid det nedre strömmande partiet är det mycket vackert där man också kan rasta på en bänk. I ån sågs vid besöket elritsa. Rester från en gammal kvarn/sågverk finns på platsen.

Därefter rinner bäcken i en ravin och är lite svårare att se och komma nära. På några platser kan man dock få en blick ner till ån. Här har den en orörd karaktär med gott om döda trädsatammar som ligger både på land och i vattnet. Dessa är viktiga för exempelvis svampar, mossor och lavar. När de ligger i vattnet ger de gömställen för fisk och vattenlevande småkryp. Äldre träd av asp och al är viktiga för olika lavar. Enligt tidigare inventering finns exempelvis den rödlistade lunglaven på träd i ravinen. Detta är en mycket bra signalart. En annan betydligt vanligare signalart som vi såg var gammelgranslav som färgar stammarna på gamla granar grålila. Ravinen är av Skogsstyrelsen utpekad som nyckelbiotop.

På några platser som vi passerade störtade sig små bäckar ut för sluttningen ner mot Gamlarydsån. Hur kan dessa små bäckar ha så mycket vatten flera dagar efter att det regnat? Ett svar måste vara att vattnet hålls kvar i våtmarker högre upp längs bäckarna. Det visar på betydelsen av att vara rädd om våtmarker och kanske även återskapa utdikade sådana om det är möjligt.

T.h. utsikten över en liten hölja från rastbänken vid leden 2018-05-23. Höljan har tidigare varit en damm till den kvarn eller såg som legat på platsen tidigare.

T.v.: Ravinen där Gamlarydsån rinner är nyckelbiotop. Nedre sträckan är stenig och strömmande medan den övre är lugnflytande. Här finns gott om döda liggande trädstammar. T.h.: På några platser som vi passerade störtade sig små bäckar ut för sluttningen ner mot Gamlarydsån.

F. Gamlarydssjön

Sedan kommer vi upp till den mycket vackra Gamlarydsjön som omges av skogar och ger en lugn och orörd karaktär. Det finns eb fin utsikt från en rastbänk. Starrmader kantar stränderna på flera platser. På en mad mitt emot sågs ett par tranor spatsera och leta föda. Storlom brukar häcka i sjön. Vit näckros växer ute i vattnet. Det finns gammal rituell kultplats ute på halvön mitt i sjön. I vattnet finns en mängd småkryp som exempelvis vattenspindel och dykare samt larver av trollsländor och nattsländor.

Längs sjön går leden också förbi ett värdefullt alkärr. En bäck rinner ut och grenar upp sig i sumpskogen innan vattnet når Gamlarydssjön. Även järnhaltigt grundvatten strömmar ut i kärret. I sumpskogen växer främst klibbal. På marken växer olika starrarter och videört. Detta är en känslig och mycket värdefull miljö för många djur och växter både på land och i vatten. Det är en miljö som är särskilt värdefull för mindre hackspett när träden blir äldre. Våtmarkerna renar också vattnet.

Längs sjön finns mader med det vackra gräset blåtåtel. Maderna har tidigare varit helt öppna men är nu under igenväxning av björk. Sjön har kanske sänkts och reglerats under 1800-talet. Dels kunde man få mer slåttermader runt sjön och dels kunde vatten sparas till de kvarnar som låg nedströms i Gamlarydsån. På norrsidan av tillloppet i sjön har det till och med varit åkermark med odling av råg i början av 1900-talet.

Utsikt från vindskyddet. I förgrunden i vattnet växer flaskstarr.

Alkärret och mader med blåtåtel längs sjöns strand. 2018-05-23.

G. Gamlarydsån uppströms Gamlarydssjön

Längsbäcken som rinner ut i Gamlarydssjön finns mycket vackra och opåverkade sträckor. I den nedre delen omges bäcken av flacka stränder som tidigare varit äng och uppodlad åker men som nu är skogsbevuxna med gran och björk. Åfåran har stor variation med block, grus och död ved (trädstammar och grenar) vilket ger bra förutsättningar för många arter. Man kan se hur vattenströmmen skapar variation med grusbottnar och bankar av sand/grus bakom block och trädstammar. Öring ska finnas i ån längs sträckan. Lite längre uppströms såg vi stim av mört som troligen går upp för att leka i ån. Tidigare har abborre fångats i ån. Forsärla hördes och sågs längs sträckan. På vintern brukar strömstare kunna ses. Lutningen hos vattendraget ökar uppströms längs sträckan och mängden stora block ökar. Längs sträckan har det funnits flera kvarnar. En bro över ån passeras där det tidigare gått skidspår för ett större skidlopp som genomfördes årligen. Längst upp finns en stenkontruktion över vattnet som kan ha varit en gammal damm eller bro.

Gamlarydsån uppströms Gamlarydssjön. Här finns sandiga och grusiga bottnar. Träd som fallit omkull ger bra skydd åt fiskar och småkryp.

Eftersom det naturligt saknas block är trädstammar i vattnet särskilt viktiga. I ån vandrar det upp mört för att leka och lägga sina ägg på steniga bottnar. Även öring och abborre har setts. Öring kan leka i vattendraget. På andra sidan ån har de åkrar som nämnts ovan legat. 2018-05-23

Efter hand blir sträckan brantare, vattenhastigheten och mängden block ökar. Särkilt i den nedre delen är död ved viktig. 2018-05-23

T.v. Blocken blir efterhand större. T.h. Kulturspår. Flera kvarnar har funnits längs sträckan. 2018-05-23

H. Anlagda våtmarker

Vid Gamlarydsån nedre del finns två anlagda våtmarker. En ligger lite högre upp i sluttningen väster om ån medan den andra ligger i anslutning till ån. Våtmarkerna bidrar med insektrikedom genom att många arter både lever i vattnet och kläcks här för att sedan leva på land som vuxna. I våtmarkerna finns andra arter av sländor, dykare mm än i vattendrag och sjöar. Vid endast några håvdrag hittades en mycket stor mängd djur som den stavliknande vattenskorpionen, olika arter av dykare, ryggsimmare och vattenbi samt larver av dagsländor, flicksländor, trollsländor och grodyngel. Även en hane av mindre vattensalamander fångades. Vanlig groda, åkergroda och vanlig padda har hittats. Den rika faunan av amfibier gör området till mycket bra jaktmarker för snok som också hittades vid besöket. Våtmarker har ofta en mycket hög biologisk produktion. Den stora mängden småkryp och groddjur tyder på att det inte finns så mycket vitfisk som ruda och mört. Våtmarker som denna lockar till sig änder, gäss och vadare som skogssnäppa.

Den anlagda våtmarken väster om ån. 2020-04-27.

I. Hagmark norr om ödekyrkogården

En mycket fin ängsmark ligger på några blockrika kullar ovanför banvallen med utsikt över dalgången. Markerna kan ha en tusenårig historia som slåtteräng och hagmark. Här finns en rik flora av ängsväxter som slåttergubbe, svinrot, blodrot och backtimjan. Området är viktigt för påträffade arter av vildbin som vialsandbi och långhornsbi som båda vill ha mycket gökärt, vilket finns i området. På stenblocken växte en rik och vacker flora av lavar.

Hagmarken norr om ödekyrkogården. 2020-05-25.

J. Betad ravin längs Gamlarydsån

Längst ner vid Gamlarydsån breder ett gammalt och värdefullt kulturlandskap ut sig med en betad bäckravin. Här finns sandiga sluttningar som ån har eroderat fram för länge sedan. Det blommade rikligt med styvmorsviol och backtrav. I ravinen längs ån finns en fin betad hagmark med bl a svinrot, gökärt, stenmåra och knippfryle.

Det finns syd och västvända sluttningar med bara sandiga jordblottor som hållits öppna tack vare de betande nötdjurens tramp. De sydvända sluttningarna med öppna sandblottor och djurstigar är utmärka boplatser för olika arter av vildbin.

Det har sparats flera döda träd och liggande trädstammar. Dessa är mycket värdefullt för vedinsekter särskilt många arter av skalbaggar, hålhäckande fåglar och även många arter av vildbin som bygger bo i de kläckhål som vedskalbaggar lämnare efter sig. Vildbina bidrar till pollineringen av växter i området. Den vårtidiga blomningen av sälg och vide som bl a växer längs vattendraget är mycket viktiga för humlor, bin och fjärilar. Insektsrikedomen i området ger bra förutsättningar för fåglar och fladdermöss och den rödlistade buskskvättan hördes i området.

Videbuskar och andra träd som står längs stranden ger värdefull skugga till ån vilket både ger skydd och lägre vattentemperatur som är viktigt för fisk som öring. En mindre öring sågs längs sträckan.

Längs Gamlarydsån står och ligger grova döda aspar med stamhåligheter. Dessa är mycket värdefulla för olika vedsvampar, vedskalbaggar, vildbin och fåglar som häckar i håligheter. Vide och sälg är viktiga för vårtidiga humlor, bin och fjärilar.

Syd- och västvända sandblottor. Kreaturen som betar har skapat större sandblottor som är värdefulla som boplatser för vildbin och andra insekter.

T.v.: I den övre branta kanten av sandblottan sågs en stor mängd bohål från vildbin och andra steklar. Här står en större sälg som är ett av de viktigaste träden för humlor och bin eftersom det blommar först. På marken ligger en trädstam som också är en viktig miljö för insekter och vildbin. T.h.: En sandig sydvänd sluttning i den nedre delen av området. 2019-08-15

K. Hagmarker på höjder väster om Gamlarydsån

Här finns ett stort vackert hagmarksområde på sluttningen ned mot ån. I området finns många värdefulla träd som en gammal lind full av bohål för fåglar. En grov död stam har lämnats som är värdefull för svampar, skalbaggar och vildbin. På ekar växer signalarter som fällmossa samt svampen korkmussling som brukar växa på äldre ek med döda partier. Svampens mycel växer inne i veden, som bryts ner och bildar håligheter. Mycelet och den murkna veden blir mat åt en mängd skalbaggsarter.

Hagmark med spridda äldre träd av ek och lind.

L. Vägkanter längs banvallen och andra vägar

Vägkanter och vägslänter kan ibland vara mycket blomrika och om materialet är sandigt och slänterna sydvända kan här finnas värdefulla boplatser för insekter. De har blivit en liten ersättning för de blomrika slåtterängarna och hagmarkerna som fanns i större mängd förr.

Längs banvallen fanns gott om blommande örter och buskar. Här växte exempelvis buskar som vide och nypon. Här växter för bin och andra insekter viktiga blommor som ljung, blåmunkar, åkervädd, ängsvädd, liten blåklocka, kärleksört, gråfibbla, höstfibbla och vanlig ögontröst.

Blåmunkar och åkervädd vid banvallen 2020-06-22.

Banvallen med blommande ljung. 2019-08-15.

Sydostvänd vägskärning med blommande ljung vid landsvägen 2019-08-15.

Bilaga. Artlistor från exkursioner

Artlista 2020-04-27

Fåglar
Trana 1
Grågås 2 par
Kanadagås 2 par
Gräsand 1 hane
Knipa 1 par
Storskrake cirka 4 hanar
Enkelbeckasin 2
Fiskmås cirka 20
Större hackspett
Forsärla 1-2
Sädesärla
Talgoxe
Blåmes
Svartvit flugsnappare
Grönfink
Bofink

Däggdjur
Räv
Älg
Kronhjort

Insekter
Bäckslända
Dagslända (åsandslända)
Trollslända (flodtrollslända)
Nattslända
Mindre påfågelspinnare

Örter och träd
Kabbleka
Blommande vide och sälg
Hålträd av asp och klibbal

Artlista 2020-05-52

Fåglar
Grågås 1
Kanadagås 5
Enkelbeckasin 2-3 hördes (spelade senare)
Fiskmås 2 (rödlistad)
Gröngöling
Tornseglare (rödlistad)
Ladusvala
Forsärla
Sädesärla
Taltrast, sång
Björktrast (rödlistad)
Buskskvätta, sång (rödlistad)
Stjärtmes
Gransångare, sång
Trädgårdssångare, sång
Törnsångare, sång
Stare, sång (rödlistad)
Grönfink, sång (rödlistad)
Grönsiska, sång
Sävsparv, sång (rödlistad)

Amfibier och reptiler
Vanlig groda (yngel)
Mindre vattensalamander
Snok

Fiskar
Öring

Insekter
Citronfjäril
Mindre guldvinge
Smultronvisslare
Gökbi
Vialsandbi
Dagsländor (larver i dammen)
Trollsländor (larver i dammen)
Flicksländor (larver i dammen)
Dykare (fångade i dammen)
Stavliknande vattenskorpion (i dammen)

Svampar
Korkticka
Fnösketicka

Mossor
Fällmossa (signalart)

Blommande örter
Gråfibbla
Styvmorsviol
Backtrav
Svinrot (rödlistad)
Gökärt
Blodrot
Teveronik

Artlista 2020-06-22

Fåglar
Storlom
Taltrast
Trädpiplärka
Lövsångare
Ärtsångare
Gransångare
Trädkrypare
Stjärtmes

Insekter i sjön
Nattsländor *Trianeoides*
Vattenspindel
Pratjaktspindel
Ryggsimmare
Sötvattenskvalster
Trollsländor (larver)
Flicksländor (larver)
Dykare (små och större)
Dykare – larver Acilius
Stavliknande vattenskorpion (larv)
Dessutom stor myrstack längs leden.

Växter
Harstarr
Stjärnstarr
Hundstarr
Blekstarr
Flaskstarr
Blåtåtel
Videört
Revlummer
Ängskovall
Ärenpris
Stenmåra
Blodrot

Lavar
Gammelgranslav
Lunglav